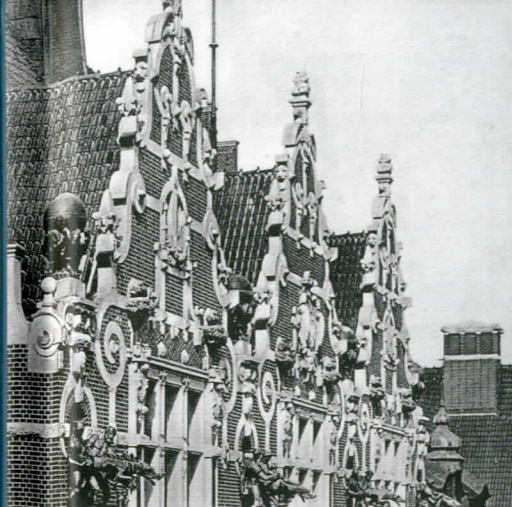

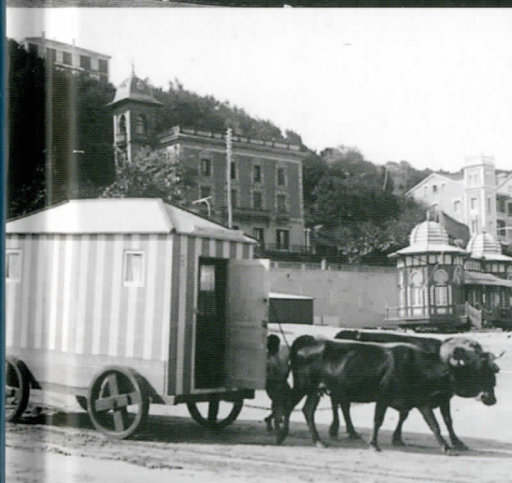
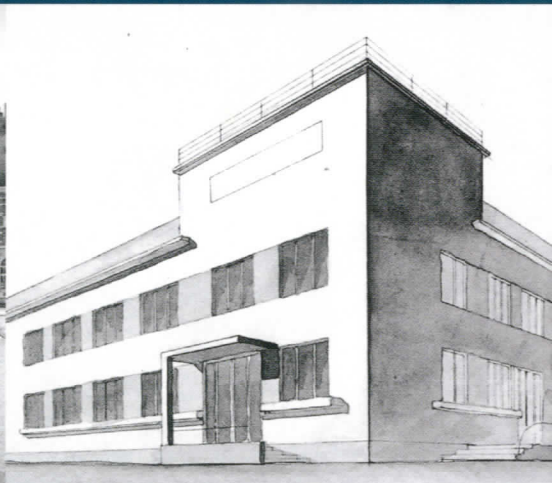

Małgorzata Omilanowska

Budowanie nad Bałtykiem

Studia z architektury i sztuki Gdańska, Pomorza i Żmudzi

fundacja terytoria książki

SPIS TREŚCI

Wstęp 6

Defortyfikacja Gdańska na tle przekształceń miast niemieckich w XIX wieku 8

Gdańska czy(II) niemiecka? Problematyka identyfikacji narodowej i regionalnej na przykładzie architektury Gdańska lat 1871–1914 42

Wędrująca kamienica. Kilka uwag o translokacji i zreplikowaniu kamienicy gotyckiej przy ulicy Chlebnickiej w Gdańsku w świetle dokumentów (współautor: Edmund Kizik) 52

Cesarz Wilhelm II i jego inicjatywy architektoniczne na wschodnich rubieżach Cesarstwa Niemieckiego 64

Łaźnia publiczna i szkolna przy ulicy Jaskółczej w Dolnym Mieście 78

Kremacja w kulturze europejskiej doby nowoczesnej a gdańskie krematorium przy dawnej drodze Świętomichalskiej (ulica Traugutta) w Gdańsku 88

Początki kąpiel morskich w Europie 100

Drewniana architektura kąpielisk nadbałtyckich i działalność wołogoskiej firmy budowlanej 112

Architektura uzdrowskowa Połagi w latach 1870–1914 130

Waltera Gropiusa realizacje architektoniczne na Pomorzu 148

Propaganda wizualna „Polski morskiej” w II Rzeczypospolitej 164

Nadbałtycka architektura uzdrowskowa w służbie polskiej polityki morskiej (1918–1939) 174

Herbert Böhm, architekt miejski Gotenhafen, i jego działalność w Gdyni w latach 1941–1945 188

Indeks topograficzny 200

Indeks osób 204

Źródła ilustracji 210

Recenzenci: **prof. UAM dr hab. Piotr Korduba, prof. dr hab. Lechośław Lameński**

Redaktor: **Małgorzata Jaworska**

Indeksy: **Katarzyna Kaszorek**

Projekt graficzny i skład: **Joanna Kwiatkowska**

Druk i oprawa: **Drukarnia Skleniarz, Kraków**

© Copyright by Małgorzata Omilanowska

© Copyright by Fundacja Terytoria Książki, 2017

Gdańska Infrastruktura Wodociągowo-Kanalizacyjna Sp. z o.o.
wspiera budowanie świadomości historycznej mieszkańców Gdańska

Dofinansowano ze środków Miasta Gdańska

Publikacja dofinansowana przez Uniwersytet Gdański

Publikacja dofinansowana przez Wydział Historyczny Uniwersytetu Gdańskiego

Fundacja Terytoria Książki

80-246 Gdańsk, ul. Pniewskiego 4/1

tel.: (58) 341 44 13, 345 47 07

fax: (58) 520 80 63

e-mail: fundacja@terytoria.com.pl

www.terytoria.com.pl

Gdańsk 2018

ISBN 978-83-7908-100-4

WSTĘP

Tom *Budowanie nad Bałtykiem. Studia z architektury i sztuki Gdańska, Pomorza i Żmudzi* zawiera teksty powstałe w ciągu ostatnich kilkunastu lat, poświęcone różnym zagadnieniom artystycznym związanym z regionem północnego wybrzeża Bałtyku, uchwytym w architekturze i sztuce ostatnich dwóch stuleci.

Tom otwiera obszerne studium poświęcone zmianom urbanistycznym, jakie zaszły w drugiej połowie XIX wieku i na początku XX wieku w Gdańsku, w związku z decyzją o uwolnieniu miasta od gorsetu fortyfikacji obronnych. Drugi artykuł omawia jedną z najistotniejszych kwestii związanych z gdańską architekturą długiego wieku XIX, a więc problem wyboru stylu traktowanego jako element identyfikacji regionalnej i narodowej. Następne teksty poświęcone zostały wybranym budowlom gdańskim, które z racji funkcji czy okoliczności ich budowy odegrały szczególną rolę w rozwoju architektury tego miasta. Swoje omówienie znalazły tu krematorium (obecnie cerkiew) we Wrzeszczu, a także budynki łaźni na Dolnym Mieście i w Nowym Porcie. Artykuł o gotyckim domu przy ulicy Chlebnickiej jest efektem mojej współpracy z profesorem Edmundem Kizikiem, którego udziałem w tym artykule są badania archiwalne i analiza historyczna powikłanych losów kamienicy i jej właścicieli. Tekst o inicjatywach cesarskich zwraca uwagę na trzy zjawiska: kształtowanie architektury Politechniki Gdańskiej, powstanie idealnej wioski w Kadynach i pojawienie się w architekturze Prus Wschodnich i Zachodnich form norweskiego stylu narodowego.

Trzy teksty poświęcone zostały problematyce kształtowania architektury uzdrowisk nadmorskich. Niezwykle frapujące dzieje wykorzystania do celów leczniczych wody morskiej i europejskie zjawisko tworzenia kąpielisk nadmorskich w XVIII i XIX wieku stały się punktem wyjścia do rozważań na temat rozwiązań architektonicznych stosowanych u początków budowy uzdrowisk, a także dziejów architektury jednego z nich – polskiego nadbałtyckiego kąpieliska w Połędzie. Osobny tekst poświęcony został zjawisku budownictwa prefabrykowanego i jego zastosowania w tworzeniu architektury letniskowej.

Dwa teksty poświęcone zostały zagadnieniom związanym z polską polityką morską i z architekturą czasów II Rzeczypospolitej. Pierwszy zajmuje się ogólnymi kwestiami propagandy wizualnej i jej narzędzi wykorzystywanych do budowania relacji społecznych w stosunku do działań inwestycyjnych podejmowanych w województwie pomorskim w tym czasie, drugi traktuje o architekturze polskich uzdrowisk nadmorskich tego okresu, przede wszystkim nowo tworzonej miejscowości kąpieliskowych, takich jak Jastrzębia Góra, Jastarnia i Jurata.

W tomie znalazły się także dwa opracowania dotyczące architektów niemieckich działających na Pomorzu – Waltera Gropiusa, którego wczesna, młodzieńcza jeszcze twórczość związana była ze zleceniami pozyskiwanymi w kręgu jego pomorskiej rodziny mieszkającej w okolicach Drawskiego Pomorskiego, a także Herberta Böhma, który w 1941 roku objął funkcję architekta miejskiego w okupowanej Gdyni.

Większość tekstów była już publikowana, niektóre tylko w językach obcych, ale wszystkie na potrzeby niniejszego tomu zostały zrewidowane, uaktualnione, poprawione i uzupełnione, często też wzbogacone o nowy materiał ilustracyjny. Szczegółowe dane bibliograficzne dotyczące pierwotnych publikacji tych tekstów podane zostały w przypisach.

ilustracja na stronie 5.
Gdańsk, widok na
Karrenwall i Dominikswall
(obecnie Okopowa i Wały
Jagiellońskie), zdjęcie
lotnicze, 1929